

חג הסוכות

בסוכה . . שכל המצטער בישיבת הסוכה פטור משיבתה^(א).

איז אבער נאך אלץ ניט גלאטיק, ווייל ביי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט די גשמית'דיקע טירחא בכזה ניט תופס מקום געווען, אפילו ווען עס האָט זיך גערעדט בלויז וועגן אַ הידור מצוה: און ווי מ'האָט געזען בהנהגתו בענין הסוכה גופא בנוגע לאכילה ושתי', אַז ער האָט זיך ניט גע'רעכנט מיט קיין שווערקייטן און האָט אין דעם מחמיר געווען (און אפילו בשמיני עצרת), ביז, ווי מ'האָט געזען, אַז אפילו אין די צייטן פון ירידת גשמים, וואָס ע"פ דין' מעג מען דעמאָלט עסן בבית, האָט ער אויסגעמיטן עסן חוץ לסוכה^(ב).

איז מובן אַז זיין ניט מהדר זיין צו שלאָפן אין סוכה איז ניט געווען מצד דער טירחא וצער גשמי.

ב. עס איז ידוע דער פתגם פון כ"ק אדמו"ר האמצעי^(ג) בנוגע לשינה בסוכה — „ווי קען מען שלאָפן אין מקיפּים דבינה". דאָס מיינט: אין סוכה איז מאיר זייער אַ גרויסער ג'טלעכער אור, וואָס

א. אין הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע ישיבה בסוכה, האָט מען געזען אַ דבר והיפוכו:

ביי אכילה ושתי' בסוכה איז ער גע'ווען נזהר עד קצה האחרון, ער האָט מחמיר געווען אַז אפילו שתיית מים זאָל ניט זיין חוץ לסוכה^(א) (און די זהירות איז געווען אפילו בשמיני עצרת^(ב));

משא"כ בנוגע שינה בסוכה איז, אדרבה — מען האָט געזען אַז ער איז ניט געשלאָפן אין סוכה (נאָר בבית)^(ג).

ולכאורה איז אדרבה: דער חיוב פון שינה בסוכה האָט אין זיך מער חומרא ווי דער חיוב פון אכור'ש בסוכה — אכילת עראי (ועאכו"כ שתיית מים) איז מותר חוץ לסוכה, בעת אַז שינת עראי איז אסור חוץ לסוכה^(ד).

און אע"פ אַז מחמת די טירחות און שווערקייטן פון שינה בסוכה מצד תנאי המקום והזמן כו', איז מען ע"פ הלכה פטור פון שינה בסוכה (ווי דער דין' איז, אַז „במקומות הקרים שיש צער לישן בסוכה מחמת הקור . . אין צריך לישן

(1) ראה משנה סוכה כו, ב. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ו. טוש"ע א"ח סתרל"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

(2) ראה מנהגי חג הסוכות (ס' המנהגים — מנהגי חב"ד ע' 67. הוספות לשו"ע אדה"ז (הוצאת קה"ת) שם תשכ"ב, ב).

(3) ראה ס' השיחות תש"ה (ע' 35), וכן שיחת ליל א' דסוכות תרצ"ט (ס' השיחות תרצ"ו — חורף ה'ש"ת (קה"ת ברוקלין, תשמ"ט) ע' 295) — בנוגע לאדמו"ר הרשב"י נ"ע.

(4) סוכה כה, א (במשנה). שם כו, א. רמב"ם וטוש"ע שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

(5) שו"ע אדה"ז שם ס"ח (וש"נ).

(6) משנה סוכה כח, ב. רמב"ם שם ה"י. טוש"ע שם סתרל"ט ס"ה ואילך. שו"ע אדה"ז שם ס"ז: סכ"א ואילך.

(7) ראה השק"ט ע"ד ההלכה בשית' מנחת אלעזר ח"ד ס"ס לא (ושם, שתלמידי הבעש"ט דור אחר דור נהגו לישב בסוכה ז' ימי החג גם אם ירדו גשמים).

(8) ראה שיחת ליל א' דסוכות תרצ"ט (הנ"ל) — ושם הוא באו"א קצת.

(9) ראה מאו"א ס, טו (סוכה הוא אור המקיף בביתה) — מזהר ותקו"ז (נסמן ביאיר נתיב שם). וראה בהנסמן לקמן הערה 66. ועוד.

יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה)¹¹.

ופשיטא אז דאס איז ע"פ הלכה ובפשוטות: ער לייגט זיך שלאפן בסוכה און קען ניט איינשלאפן ווערן בשום אופן, איז ע"פ שרע בפשוטות אז ער גייט שלאפן בביתו. און אויב בא עס איז זיכער בודאות¹² אז ער וועט ניט קענען איינשלאפן ווערן בסוכה — דארף ער מלכתחילה ניט פראווען עס.

דאס איז אויך בפשוטות דער טעם פארוואס כ"ק מו"ח אדמו"ר איז ניט גע- שלאפן אין סוכה: זיצנדיק אין סוכה האט ביי אים מאיר געווען בגלוי דער אור מקיף פון סוכה און דאס האט אים ניט דערלאזט איינשלאפן¹³ צו ווערן אין סוכה.

ויש להוסיף בזה ולהמתיק ע"פ הלכה בנוגע דעם חילוק פון אכילה ושתי' אין סוכה און שלאפן בסוכה:

אדמו"ר האמצעי דוקא — שענינו ה' להמשיך תורת החסידות באופן דב"ה' (ס' השיחות תשי"ז ע' 60. וראה לקו"ש ח"ה ע' 131. ועוד. לקלויז אנרות ע' שלד ואילך) — כי נוסף לזה שהמשכת המקיף בפנימיות שייכת לבינה¹⁴, אור בכלי, הנה המקיף דסוכה הוא. מקיף דבינה¹⁵.

(14) ויצא כה. סו ובפרשי.

(15) להעיר מענין דוגמתו שמצינו בחג הסוכות — שמצד גודל השמחה דשמחת ביה"ש, לא טעמנו טעם שינה (סוכה ג, א (מתוספתא שם פ"ד, ג), ירושלמי שם פ"ה ה"ב).

(16) ודא ע"פ שרע, כמוכן (ע"י) שהשתדל בזה בעבר או גם בהווה וכי"ב השערה ע"פ שרע.

(17) משא"כ אכילה ושתי' (ע"י) בשיחה שבהערה 8 — החילוק בין שינה ולימוד כו'. ולהעיר: שאוכלין קדשים בעזרה אבל אין ישיבה (וכש"כ שינה) בעזרה (יומא כה. א. וש"נ).

היתה המשכה זו) היתה הנהגה בהתאם לזה (אף שפשוט שגם אצלם. היתה השינה ע"ד המבואר בפנים ההערה). ואכ"מ.

איז צו הויך צו קענען אראפקומען בהת- לבשות אין דעם אדם (בפנימיותו), נאך דער אור נעמט אים ארום בבחי' מקיף (אזוי ווי א סוכה כפשוטה, וואס „נעמט ארום" דעם אדם, און ניט נאך דעם אדם אליין (עכ"פ ראשו ורובו¹⁰), נאך אויך שולחנו¹¹ — באופן אז אלע זיינע ענינים דארפן געטאן ווערן אין דעם מקיף הסוכה — „תשבו כעין תדורו¹²"), און וויבאלד אז דאָרט איז מאיר אזא הויכער אור אלקי — ווי קען מען גאָר דאָרט שלאפן!¹³ ע"ד לשון הכתוב¹⁴ — „אכן

(10) סוכה ג, א.

(11) ראה סוכה כה, א (במשנה). רמב"ם שם ה"ח. טו"ע שם סת"ל ד"ה. וראה צפ"ע דלקמן הערה 25.

(12) סוכה כה, ט"ב. וש"נ.

(13) ואין להקשות מדוע לא מצינו הנהגה כזו בדורות שלפניו, גם לא אצל הגדולים כו' שידעו מתורת הקבלה ובדאי הרגישו אור המקיף. דסוכה — כי אצל יחיד סגולה אלהי, גם שינוח היתה (לא רק) תוצאה מצד טבע הגוף, כ"א) מדריגה גבוה ביותר בעבודת ה' (השייכת למקיפים דבינה), ולהעיר ממרו"ל (ב"ר פי"ד, ט. וראה פד"א פי"ב) דבעת השינה הנשמה שואבת חיים מלמעלה.

ו"ל שהמבואר בפנים שייך לגילוי תורת חב"ד, שענינה להמשיך עניני פנימיות התורה באופן שגם שכל האנושי יוכל להשיגם, עד שפועל על הגוף ונפש הטבעית כו' — וע"ז המשך המקיף דסוכה באופן שנגשג גם בגוף כפי שהוא בטבעו וגשמיותו [שלכן תבע אדהאמ"צ ענין זה (העדר השינה בסוכה) אצל חסידים (שיחה שבהערה 8). וראה ס' השיחות תשי"ז ע' 33: דער מקיף פון סוכה .. אלע קענען דאס דעהערן]..

ובזה מובן ג"כ הטעם שענין זה נתגלה ע"י

(*) להעיר ממשנתו במק"א מחז"ל (רש"י בהעלותך ח, ג. ועודו בס"פ צו). להגיד שבחו של אהרן שלא שינה — דלכאורה תמוה, מאי קמ"ל, אלא — דאף שהרגיש כל הגילויים העליונים שבמנוחת המקדש מ"מ לא בטלו חושיו ע"י וההדלקה הגשמית היתה מדויקת בכל פרט ופרט (לקו"ש ח"ב ע' 660).

(**) ולכן גם אצל רבותינו נשיאנו (שעל ידם

ווי גערעדט כמה פעמים איז תורתנו הקדושה א תורה אחת – פנימיות התורה (ומנהגי) און חלק ההלכה שבתורה זיינען „כולא חד“ (ווי עס שטייט אין זהר²² און נגלה תורה און נסתר תורה זיינען ווי א גוף ונשמה) – ד.ה. און אלע חלקי התורה זיינען מתאים איינער מיט די אנדערע און זיינען עולה בקנה אחד: איז דערפון פאר-שטאנדיק, און די מנהגים פון גדולי ישראל (וההלכים בעקבותיהם) וואס תוכנם איז לכתחילה מיוסד אויף פנימיות התורה, מוזן זיין בהתאם צו זייער ענין ע"פ הלכה²³.

איז ניט מוכן בנדו"ד: וויבאלד און ע"פ ההלכה איז די מצוה פון סוכה מחייב און מ'זאל אין איר שלאפן²⁴ – ווי קען זיין, און דער תוכן פנימי פון סוכה (דער „אור מקיף“ וואס איז מאיר אין סוכה) זאל זיין בסתירה לזה (און ניט דערלאזן שניה בסוכה)?!

או – נוסף לזה: דער ביאור הנ"ל (סעיף ב) איז נאך א היתר אויף צו ניט שלאפן אין סוכה (וויבאלד און „תשובו כעין תדורו“, כנ"ל); אבער ס'ר"ס פעלט לכאורה אין קיום מצות סוכה: און ווי קען מען זאגן, און דער תוכן פנימי פון סוכה זאל גורם זיין און עס זאל פעלן ח"ו אין קיום מצות סוכה (בפשטות ע"פ הלכה) כדבעי ובשלימות? ולכאורה, אדרבה: צום תוכן פנימי פון א מצוה (בענינו – דער גילוי אור מקיף פון

בנוגע דעם גדר פון „תשובו כעין תדורו“²⁵, איז דער אלטער רבי מבאר²⁶, און „כל טירחא יתירה שאין האדם מצטער ומונע א"ע מטרחה זו כדי לישב בביתו בקביעות אין מחויב לטרוח כדי לישב בסוכתו בקביעות“; ועד"ז בנוגע לשינה, און אויב דאס איז באופן „שאם ה' לו טרחא כזו לישן בביתו לא ה' ישן בביתו א"צ לישן בסוכה שכל המצטער בישיבת הסוכה פטור משיבתה“²⁷ [און ווי ער איז מבאר²⁸, און דער פטור פון מצטער ביי סוכה קומט מצד דעם כלל פון „תשובו כעין תדורו“, וואס „אף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מצטער“; און דעריבער, ביי יעדן ענין וואס ווערט ניט נכלל אין „תדורו“ בבית, איז אויף דעם ניט חל דער חיוב פון „תשובו“ (בסוכה)].

ועד"ז בענינו: במצב וועגן וועלכן עס רעדט כ"ק אדמו"ר האמצעי אדער (הנהגת) כ"ק מו"ח אדמו"ר און דער גודל הגילוי שבסוכה איז א מניעה ועיכוב צו שניה, איז מען דערפאר גופא פטור פון שניה בסוכה²⁹, וויבאלד און אויך בבית וואלט מען ביי אזא מצב ניט געקענט שלאפן³⁰.

ג. מען דארף אבער האבן א ביאור אין דעם:

(18) שו"ע סתר"ט סו"ד.

(19) שם ס"ח.

(20) שם סתר"מ ס"ה (מתוך"ה הולכי דרכים –

סוכה כו, א).

(20) ואינו שייך בזה בטלה דעתו אצל כל אדם (ראה רמ"א ושו"ע אדה"צ סתר"מ ס"ד (ס"א)) – כי נוסף לזה שאם ידוע שהוא מאנני הדעת כו' פטור (שו"ע אדה"צ שם). הרי גם בנדו"ד „דרכן של בנאי להצטער מחמת דבר זה“ (ל אדה"צ שם), אלא שאין מרגישים המקיפים כו' (אבל באם היו מרגישים, בודאי שלא היו יכולים לישון כו').

(21) ראה לקמן (ס"ח) בנוגע להלכה בשאר בני אדם.

(22) ח"ג קנב, א.

(23) ראה גם דרמ"צ (ה, א, כב, ב): הגליא הוא כפי הסתים כגוף לנפש – וראה של"ה בית חכמה (טז, א). ועוד.

(23) ועד שהסוכה צ"ל במקום הראוי לשינה, ואם עשה במקום שיה' לו צער בשינה ה' סוכה פסולה ואינו יוצא בו אפילו באכילה (רמ"א שם. שו"ע אדה"צ שם ס"ו).

סתירה אין דעם, וואָס לויט תוכנה הפנימי איז סוכה „מבלבל“ ענין השינה, בו בזמן אז ע"פ הלכה מוז מען גאָר שלאָפן איז אַ סוכה — ווייל שינה בסוכה איז ניט אַ חלק פון עצם מצות (ישיבה ב) סוכה; דער חיוב פון שינה בסוכה איז נאָר אַ (תוצאה פונעם) איסור צו שלאָפן חוץ לסוכה, כנ"ל. ובנדוד, וויבאלד דאָס איז גורם צער כו', איז דער איסור מלכתחילה נויטאָ.

[ואין להקשות: סו"ס איז נאָך אַלץ ניט גלאַטיק — ווי איז שייך אז ע"פ הלכה זאל מצות סוכה גורם זיין אַן איסור צו שלאָפן חוץ לסוכה³¹, בעת אז מצד דעם תוכן פנימי פון דער מצוה איז, אדרבה — די שינה חוץ לסוכה איז אַ דבר המותר (און אפילו אַן אופן הראוי)?

— ווייל התורה על הרוב תדבר³² — פרטי המצוות זיינען אויסגעשטעלט לויטן תוכן הענין ווי ס'איז ביי רוב בני אדם, און וויבאלד אז רוב בני אדם זיינען ניט מרגיש דעם אור מקיף פון סוכה, ווערט אדרבה, אַ חיוב פון שינה בסוכה (ווייל עס מוז זיין „תשבו כעין תדורו“); און דער פאָר איז קיין סתירה ניט, וואָס ביי אַ מיעוט — די יחידי סגולה³³ וועלכע זיינען יע מרגיש דעם אור מקיף פון סוכה³⁴ — איז דער תוכן פנימי פון סוכה גורם אז זיי זאָלן ווערן פטור (ע"פ הלכה, כנ"ל ס"ב) פון שינה בסוכה³⁵].

סוכה) קען מען צוקומען דוקא לאחר יומי קיום המצוה בפשטות ובגשמיות!

ד. לכאורה יש לומר ע"פ המבואר אין צפנת פענח²⁴ — אז עס איז דאָ אַ חילוק עקרי צווישן אכילה ושת' בסוכה און שינה בסוכה: אכילה ושת' זיינען קיום מצות סוכה²⁵, משא"כ שינה בסוכה „לא הוה קיום מצוה רק שאסור לישן חוץ לסוכה“. און עפ"ז איז ער מבאר וואָס אין גמרא²⁶ און רמב"ם²⁷ (ביים תיאור פון מצות ישיבה בסוכה²⁸) ווערט ניט דערמאנט דער פרט פון שינה, נאָר בלויז אכילה ושת' — „אוכל ושותה ומטייל בסוכה“²⁹ (און ניט שינה).

[דערמיט פאָרענטפערט ער אויך בפשטות די שאלה³⁰ — פאָרוואָס מאַכט מען ניט קיין ברכה אויף שינה בסוכה? — ווייל מיט שינה בסוכה טוט זיך ניט אויף דער קיום מצות סוכה, נאָר בלויז אַן ענין פון שלילת האיסור, וואָס מען טאָר ניט שלאָפן חוץ לסוכה].

דערפון איז פאָרשטאָנדיק, אז אויך ווען איינער שלאָפט בהיתר חוץ לסוכה, וויבאלד אָבער ער איז אוכל ושותה בסוכה, פעלט ביי אים גאָרניט אין קיום מצות ישיבה בסוכה.

ועפ"ז איז מובן, אז ס'איז ניטאָ קיין

(24) על הרמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ב.

(25) ויתירה מוז — האכילה „עושה את הסוכה לסוכה“ (צפע"נ שם. ע"ש). וראה לקמן הערה 56.

(26) סוכה כח, סע"ב.

(27) שם.

(28) ורק בהלכה שלאח"ז מביא הרמב"ם שישינים בסוכה — ראה לקמן הערה 37.

(29) כ"ה בגמ' וברמב"ם השמיט „ומטייל“ ובמקומו — „ודר“. וראה ל' הרמ"א (ואדה"ז) שהוא לקמן סעיף ה. ואכ"מ.

(30) תוד"ה שכבר — ברכות יא, ב. וראה גם רא"ש שם (פ"א ס"ג) וסוכה פ"ד ס"ג.

(31) מ"ר ח"ג פל"ד.

(32) וראה לעיל הערה 13, שיחיד סגולה בדורות שלפנ"ז היו יכולים לישון גם באור מקיף דסוכה. ע"ש.

(33) ועד"ז בשאר בנ"א דהמצב המבואר לקמן ס"ח.

(34) דוגמא לדבר — מצות עונג שבת, דמצוה לענגו באכילה ושת' ואכילת בשר ושתית יין כי „מן הסתם יש לרוב בנ"א ענג באכילת בשר כו'“ (ש"ע

(אראפגעבראכט אין צפע"נ שם⁴⁰) אז
„עיקר ישיבת הסוכה — אכילה שתי“
ושינה⁴¹].

ועד⁴² געפינט מען, אז דער אלטער רבי
פסק'נטי⁴³ אז די ברכה אויף מצות סוכה
באציט זיך אויך אויף שינה בסוכה (נאָר
סאיז ניטאָ קיין באַזונדער ברכה אויף
שינה, ווייל דאָס איז מען יוצא מיט דער
ברכה אויף אכילה בסוכה⁴⁴).

והדרא קושיא לדוכתא: וויבאלד אז
לויט שיטת אדמו"ר הזקן איז „מצות
ישיבה בסוכה“ כולל אויך שינה בסוכה
— ווי קען מען זאָגן, אז דער תוכן פנימי
פון דער מצוה איז סותר ענין השינה?

ו. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם
וואָס חז"ל דערציילן⁴⁵ בנוגע לשמחת
בית השואבה — „כשהיינו שמחים
שמחת בית השואבה . . לא טעמנו טעם
שינה דהווי מנמנמי אכתפא דהדדי“.

פון דעם איז מובן, אז אין די טעג פון
שמחת בית השואבה האָבן די תנאים ניט
געשלאָפן בסוכה⁴⁶ (ווייל דער פירוש אין

ה. אָבער באמת קען מען אזוי ניט
פאַרענטפערן מנהג רבותינו נשיאנו —
ווייל לויטן פסק הלכה פון אַלטן רבין
בשולחנ, איז אויך שינה אַ טייל פון
מצות ישיבה בסוכה. ווי ער זאָגט
בפירוש⁴⁷ „כיצד מצות ישיבה בסוכה
שיהי אוכל ושותה וישן ויטייל ודר
בסוכה“.

[ומקורו — פון רמ"א⁴⁸: אויף דעם
לשון המחבר (וואָס איז לשון הרמב"ם)
„כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהי אוכל
ושותה ודר בסוכה“, איז דער רמ"א
מוסיף די ווערטער „(אוכל ושותה) וישן
ומטייל“. ד.ה. דער רמ"א האַלט אז
מצות ישיבה בסוכה איז כולל אויך שינה
(וטייל) בסוכה⁴⁹].

ולכאורה איז דאָס אויך דעת הטור,
וועלכער איז מוסיף⁵⁰ (אויף לשון
הש"ס⁵¹ הג"ל) „אוכל ושותה וישן“. און
דאָס איז מתאים מיט דעת רש"י⁵²

אדה"ו אר"ח סרמ"ב ס"ב), ומ"מ מי „שהאכילה מזקת
לו . . א"צ לאכול כלל וכמעט שאסור לו לאכול שלא
יצטער בשבת“ (שו"ע אדה"ו שם סרפ"ח ס"ב).

וראה בארובה לקו"ש חכ"א (ע' 84 ויאלד) ע"ד
מנהג רבותינו נשיאנו שברובא דרובא לא אכלו פת
בסעודה שלישית. ע"ש באורח.

(35) סתרל"ט ס"ד.

(36) סתרל"ט ס"א.

(37) ועפ"ז מובנת הוספת הרמ"א בזה — אף
שגם המחבר עצמו ממשיך בסעיף ב „אוכלים
ושותים וישנים בסוכה כל שבעה“ (ועד"ז ברמב"ם
שם ה"ו) — כי הנ"י ס"ל (כהרמב"ם) שאין שינה
חלק ממצות ישיבה בסוכה והיא רק שלילת אסור,
משא"כ להרמ"א (ואדה"ו).

(38) סתרל"ט.

(39) סוכה כ, ב [כצ"ל בצפע"נ שם] ד"ה לא יצא.
ועד"ז שם ז, א ד"ה מאי לאו. רש"י שבהערה הבאה.

(40) ומציין לעירובין (מד, א) „כדי שיאכל וישתה
וישן“. וראה פרש"י שם: עיקר מצותה של סוכה בג'
דברים אלו. ועד"ז בפרש"י שם ריש ע"ב.

(41) סתרל"ט ס"ב (תמוס' ורא"ש שבהערה (30).

(42) ו.א.ס. אינו רוצה לאכול בסוכה זו — צריך

לברך גם על שינה וטייל (שו"ע אדה"ו שם סט"ו).

(43) סוכה נג, א (ובתוספתא וירושלמי שבהערה

15 לא הובא „אכתפי דהדדי“).

(44) ואת"ל שגזירה דכלי שיר בשבת ויו"ט נתקנה

בבית שני (ראה לקו"ת ר"ה נו, ג), ולפני הגזירה

חגגו שמחת ביה"ש כל שבעה (שהרי זהו הטעם

(*) כפסק ההלכה (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ו
ה"ו — ממשוה סוכה רפ"ד. וראה הפלוגתא כזה —
תענית ג, א) דיוסוף המים התחיל מיום א' דסוכות
(ולקו"ת מדוע הרמב"ם (שהובא כשהרג שלאח"י)

(*) ראה ביאורי הגר"א בשו"ע שם.

ברור אז די תנאים האָבן זיך משתדל גע-
ווען צו מקיים זיין מצות ישיבה בסוכה
כל שבעה⁴⁷ „בסוכות תשבו שבעת
ימים“⁴⁸ מיט דעם גרעסטן הידור, וב-
לשון המשנה⁴⁹ „כל שבעת הימים אדם
עושה סוכתו קבע“:

און וויבאלד אז „עיקר ישיבת הסוכה
אכילה שתי ושינה“ (כנל) — ווי קומט
עס, אז מ'זאל לכתחילה קובע זיין דעם
סדר פון חגיגת חג הסוכות באופן (פון
נמנום חוץ לסוכה⁵⁰, ובמילא) אז עס

„מנמני אכתפא דהדדי“ איז, אז דער
נמנום איז געווען (ניט אין סוכה⁵¹, נאר)
איז דעם מקום (עזרה) וואו מ'האט אלע
צוזאמען געפראוועט שמחת בית
השואבה).

איז לכאורה ניט גלאטיק: אע"פ אז
דער נמנום חוץ לסוכה איז זיכער גע-
ווען ע"פ היתר התורה⁵² — איז אָבער

שהחליל אינו דוחה שבת ויו"ט — ראה סוכה ג,
סע"א (במשנה) ואילך ובמפרשים) — נמצא שבבית
ראשון כו"י לא היו יושנים בסוכה כלל!

(45) וכן מפורש בשו"ת התשב"ץ ח"א סי' ק
(סדיה צריך להקדים).

(46) בתשב"ץ שם משמע שהטעם הוא מפני
דשינת עראי אסור רק מדרבנן (ובגליוני הש"ס
להר"י ענגל) לסוכה כן, א הקשה עליו שא"ז כפי
ההלכה. ע"ש.

ובפשוטו י"ל הטעם משום דעוסק במצוה פטור
מן הסוכה (סוכה כה, א). וברש"י ד"ה פטורין שם
„ואפי' בשעת חנייתו“. וראה שו"ע אדה"ז סתר"מ
ס"ח.

שהשמחה יחידה בסוכות אינה תלויה בניסוח
המים.

וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 251 הערה 43.

(*) שגם אז חגגו שמחת ביה"ש (ראה ירושלמי
סוכה פ"ה ה"א י"ונה בן אמית'י), ולכאורה גם אז
היתה באופן דל"ג טעמנו טעם שינה. וראה מאירי
לסוכה (נג, א). כל המקיים שמחת ביה"ש לא היו
טועמים טעם שינה.

וראה רמב"ם (הל' לולב פ"ח ה"ב). בחג הסוכות
היתה במקדש יום שמחה יחידה. „וכיצד היו עושין
... כל הלילה, ומפשוטו לשונו משמע שהוא מה"ת
וה"ת בלבוש ח"ו ע' 267 ואילך. וראה שם ע' 270
הערה 40, ד"ל שגם לשיטת רש"י (סוכה ג, ב ד"ה
דברי הכל) כן הוא. ע"ש.

(*) ומשמע מדבריו שנמנום כזה נכלל בשית
טראי (ראה רש"י סוכה שם (הועתק בטורע אדה"ז
סתר"ל ס"ז). שפעמים שאינו אלא מנמנם מעט ודיו
בכך. וראה שפת אמת (לסוכה שם) ופרמ"ג אורח
סתר"ל (מחבר סוכה) השקויט בשיעור שינת
עראי. ולהעיר מל הרי"ח סוכה נג, א: לא ראינו
שינה בחדרמה אלא שינה כעין נמנום. ואכ"מ.

(47) כי אף שהחייב לאכול בסוכה הוא רק בליל
א' ומכאן ואילך רשוד"ו (סוכה כז, א) — הרי מ"מ
גם בשאר ימי החג כשאוכל בסוכה מקיים מצוה
ומחבר ע"ה "ודלא כאכילת מצה כל ששה" ויחייב
לעשות. סוכתו קבע, כבפנים (וראה חידושי חת"ס
לשו"ע אורח חיים ס"ט תרל"ט. ועוד). ופשוט שהתנאים
השתדלו לקיים מצות סוכה כל שבעת ימי החג.
ואכ"מ.

(48) אמור כג, מב.

(49) סוכה כח, ב.

(50) ואח"ל שהיו סוכות בסמיכות להר הבית,
כידוע השקוט' בהו (וראה נחמ"י ח, טז) — הובא
בתשובת רב האי גאון — ס' המנהיג הל' סוכה ס"ה
ועוד. וראה לקמן בהוספות ע' 497 ואילך, לכאורה
היו יכולים ליכנס בהו בלי טירחא יתירה (ראה שו"ע
אדה"ז שבעה ע"ה 46) ובאופן שלא היו מתבטלים כ"כ
משמחת ביה"ש.

ולהעיר, שמשפוטו לשון חז"ל (במקומות שבעה ע"ה
15) „משם כו' לביהמ"ד כו' לאכילה ושתי' כו'“
משמע, שאכילתם לא היתה בריוח מקום כ"כ מהר
הבית (וראה שו"ע קרבן לירושלמי סוכה פ"ה ה"ב)
— והרי בודאי אכלו בסוכה (כדלקמן בפנים סעיף ז).

(*) ואינו דומה להא דסוכה (מו, א וברש"י ותוס'
ד"ה גמירי שם) שלא ישבו בסוכה כל ימי החג
(וכידועה השקויט' בהו) — כי שם הטעם מפני
שבהמותיהן רועות שם (רש"י שם); משא"כ
בהמדובר בפנים, בנוגע לאופן סדר שמחת ביה"ש
שלא מסתבר כלל לומר שנקבע באופן שנית"ז לא
קיימו כל גדולי ישראל וכו' (שהשתתפו בה) מצות
סוכה (ובהידור) כל שבעה. ואכ"מ.

פעלט אין דער שלימות פון „סוכתו קבע“ (וואָרום מ'האַט ניט „עיקר ישיבת הסוכה (וואָס איז כולל) (אכילה שתי' (ושינה“)?!

איז דערפון גופא געדרונגען, אַז אפילו ווען מ'איז ישן (ע"פ היתר התורה) חוץ לסוכה, קען זיך אויפּטאָן לכל הדיעות [אויך לפי פסק אדה"ז הנ"ל] אַז מצות ישיבה בסוכה איז כולל שינה בסוכה] דער קיום מצות „בסוכות תשבו“ בשלימותה (מיט דעם הידור ווי תנאים האָבן מקיים געווען אַ מצוה).

ז. ויש לומר די הסברה איז דעם:

דאָס וואָס מצות ישיבה בסוכה איז כולל ענין השינה, איז ניט דער פירוש אין דעם, אַז מצות סוכה לייגט אַרויף אַ באַזונדער חיוב פון שינה בסוכה

— וואָס דעמאָלט וואָלט אויסקומען, אַז ווען איינער שלאָפט ניט אין סוכה (מאיזה טעם שיהי', אפילו צוליב דעם וואָס תורה פטריט אים פון שינה בסוכה), פעלט בפועל⁵³ ביי אים אין קיום מצות ישיבה בסוכה כדבעי —

נאָר עס איז בלויז אַ פרט פון דעם חיוב כללי „תשבו כעין תדורו“ דער חיוב התורה איז — „בסוכות תשבו שבועת ימים“, עס דאַרף זיין ישיבה (והעכבה⁵⁴) אין סוכה — „סוכתו קבע“; נאָר אזוי ווי קביעות הישיבה פונעם אדם איז פאַרבונדן מיטן מקום וואו ער טוט זיינע ענינים עיקריים — אכילה שתי' ושינה — דעריבער איז דער חיוב פון

„בסוכות תשבו“ כולל (בעיקר) אַט די דריי ענינים.

און וויבאַלד אַז עיקר קביעות ישיבתו של אדם ווערט באַשטימט (ניט אין „מקום לינה“, נאָר) אין מקום אכילתו דוקא (ווי דער צפּע"נ⁵⁴ ברענגט די ראי' פון הלכות עירובין⁵⁵) — דעריבער, איז אין די דריי ענינים (אכילה שתי' ושינה) גופא, איז דער עיקר ענין פון ישיבה בסוכה פאַרבונדן מיט אכילה דוקא⁵⁶. ווי דער אַלטער רבי זאָגט בפירוש⁵⁷, אַז „אכילה (ש)היא עיקר מצות הישיבה בסוכה“ (כאָטש אַז די מצוה איז כולל אויך שינה בסוכה, כנ"ל), ומהאי טעמא מאַכט מען די ברכה על אכילה בסוכה דוקא, און די ברכה על האכילה פטריט שתי' ושינה וטיוול, ווייל זיי זיינען „נמשכים וטפלים לאכילה“⁵⁸.

און דערפאַר איז ניט געווען נויטיק אַז די תנאים זאָלן גיין „מנמנם“ זיין אין אַ סוכה כדי אַז ביי זיי זאָל זיין „סוכתו קבע“ — ווייל דאָס האָבן זיי אויפֿגעטאָן בשלימות דורך זייער אכילה בסוכה (ווי די גמרא⁵⁹ דערציילט זייער סדר היום „...משם לאכילה ושתי“,

53 ד.אנן קי"ל כמ"ד בעירובין ד' ע"ב ע"ב [ע"ג, רע"א] דעיקר דירה של אדם הוא מקום פיתא' (ולא „מקום לינה“).

54 כמפורש ברא"ש סוכה שם (בשם ר"ת) „שעיקר הקבע שאדם עושה בסוכה היא אכילה“ (ולכן מברכים על אכילה דוקא).

55 ולהעיר, שהחיוב דליל א' הוא אכילה בסוכה ולא שינה (וראה ריטב"א לסוכה כז, א).

56 סתרל"ט סי"ב (ומקורו מרא"ש סוכה שם).

57 ועפ"י י"ל דמ"ש בצפ"נ שם דדוקא האכילה „עושה את הסוכה לסוכה“ מתאים גם לדעת אדה"ז (אלא שאדה"ז ס"ל דשינה היא חלק ממצות ישיבה בסוכה). ואכ"מ.

58 מקומות שבהערה 15.

51 ע"ד מרז"ל (ירוש' קדושין פ"ג ה"ב) דאונס כמאן דעביד לא אמרינן.

52 ראה רא"ש סוכה פ"ד ס"ג. תו"ט סוכה פ"ב מ"ד בסופה.

(ע"ד ווי די גמרא⁵⁹ דערציילט אז "רב אחא . . מחדר אתרי וחד" (נעמען א הדס וואס האט נאָר "שני עליו בעוקץ אחד ועלה אחד מלמטה ועולה ורוכב על השנים"⁶⁰) ווי די דיעה פון רב כהנא, כאַטש אז רב כהנא עצמו זאגט נאָר "אפילו תרי וחד", אָבער "תלתא בחד קינא כל שכן דכשר"⁶¹, נאָר "הואיל ונפק מפומי דרב כהנא" איז דאָס ביי תלמידו געווען אַן ענין של הידור — צו טאָן דוקא כוונתי)

ונוסף בעניננו: דער ניט פירן זיך בפועל כהנהגת רבותיהם ככל שאפשר — מאַכט באַ זיי אַ צער (וואָס המצטער פטור מן הסוכה)⁶².

ויתירה מזו בנדו"ד, וואָס דער מיטער לער רבי האָט דעם ענין געמאָנט פון חסידים (ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר דער ציילט אין דער שיחה⁶²) — קען ער (השייך לרבותינו נשיאינו) ניט שלאָפן רואיקערהייט אין סוכה. ווייל כאַטש דער "אור" הסוכה איז ניט מבלבל זיין שינה — איז ער דאָך אָבער מצטער דערפון גופא, פאַרוואָס האַלט ער ניט ביי דער מדריגה אַז דער אור הסוכה זאָל ביי אים לייכטן כ"כ בגלוי ביז ער זאָל ניט קענען שלאָפן אין סוכה:

און אפילו איינער וואָס אים אַרט ניט פאַרוואָס ער איז ניט מרגיש דעם אור שבסוכה — איז ער אָבער זיך מצטער פאַרוואָס דער וואָרט פון מיטעלער רבין דערנעמט אים ניט:

וואָס זיכער איז די "אכילה ושתי" גע-ווען בסוכה⁵⁸, וויבאלד אַז אכילה טוט אויף די (עיקר) "ישיבה" (העכבה) וקב"עוּת אין סוכה, אַזוי אַז ביי זיי האָט גאָר ניט געפעלט אין קיום מצות "בסוכות תשבו".

ועפ"ז מובן אויך בעניננו, אַז כאַטש דער תוכן פנימי פון חג הסוכות איז מונע דעם ענין השינה בסוכה — פעלט כלל ניט עפ"ז אין קיום מצות ישיבה בסוכה ע"פ הלכה.

[און דאָס וואָס ע"פ הלכה איז שינה בסוכה אַ פרט פון מצות ישיבה בסוכה — איז עס דערפאַר וואָס התורה על הרוב תדבר, און רוב בני אדם זיינען ניט מרגיש דעם אור מקיף שבסוכה, כנ"ל סוף סעיף ד].

ח. אמנם, די הסברה פאַרענטפערט נאָר דעם פתגם פון כ"ק אדמו"ר האמצעי און די הנהגה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר ויחידי סגולה, וועלכע זיינען מרגיש דעם אור מקיף שבסוכה.

מ'זעט דאָך אָבער אין דער הנהגה פון כמה וכמה, אַז אויך אַזעלכע, וואָס זיינען נאָך ניט אין דער דרגא פון (קענען) מרגיש זיין דעם "אור מקיף" שבסוכה, זיינען זיך ניט נוהג צו מהדר זיין צו שלאָפן אין סוכה (כאָטש אַז באכו"ש זיי נען זיי מהדר אפילו במקום שאין חיוב).

איז די הסברה אין דעם בפשטות:

חסידים, זייענדיק מקושר צו רבותינו נשיאינו, לערנען תורתם (ע"מ לעשות) און גייען בדרכיהם — איז מנהג רב-תיהם בידיהם

(59) סוכה לב, סע"ב.

(60) רש"י שם ד"ה תרי.

(61) רש"י שם ד"ה מהדר.

(62) ראה לעיל הערה 20.

(62) הנ"ל הערה 8.

(58) שהרי בודאי התמירו ע"ע שלא לאכול ולשתות כלום חוץ לסוכה (ראה הנסמן לעיל הערה

וכן בעניננו, אז וויבאלד לפועל איז שינתו בסוכה פארבונדן מיט צער (מצד „קור“, מצד דעם וואס עס איז ניט בהתאם צו רצונו של אדמו"ר האמצעי) איז ער פטור מן הסוכה].

* * *

ויהי רצון, אז מ'זאל זוכה זיין בקרוב ממש צו סוכת עורו של לויתן⁶⁵, וב- כללות צום „ופרוס עלינו סוכת שלומיך“ — דער גילוי דלעתיד (וואס א מעין דערפון איז מאיר אין דעם מקיף הסוכה)⁶⁶ — בגאולה האמיתית וה- שלימה על ידי משיח צדקנו, ובמהרה בימינו ממש.

(משיחות יום ב' דחה"ס,

יום שמח"ת ושבת בראשית תש"ל)

און מצד דעם, איז דער שלאפן אין סוכה⁶² גורם ביי אים א צער — היתכן ער קען שלאפן בלי צער אין סוכה — און המצטער פטור מן הסוכה.

[און אע"פ אז דער צער קומט ניט פון דער סוכה עצמה, נאָר פון אַן ענין צדדי (פון זיין פחיתות המצב, וואס אים אַרט ניט אַ וואָרט פון מיטעלער רבי'ן) — איז אָבער דער דין פון מצטער פטור מן הסוכה ניט נאָר אין פאַל ווען דער צער קומט פון דער סוכה עצמה, נאָר אויך⁶³ ווען די סיבת הצער (בישיבה בסוכה) איז פון אַ דבר שמבחוץ⁶⁴, אזוי ווי קור, גשמים וכיו"ב.

⁶² והיינו, דנוסף על צערו בכלל ממצבו הירוד [שאינו מרגיש האור מקיף שבסוכה (או מזה שפתגמו של אדמו"ר האמצעי אינו פועל עליו כו')] — שמצער זה לא ינצל גם ע"י כניסתו לבית (ראה רמ"א אור"ח סתר"מ ס"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ה) — הרי מעשה השנינה בסוכה גורם לו צער (נוסף), היתכן שיכול לישון בסוכה בלי צער, כבפנים.

⁶³ להעיר מצפ"ע (מהד"ת כה, רע"ג) שיש חילוק, דכשהצער בא לו מן הסכך והדפנות שוב אינה סוכה כלל, משא"כ במצטער ע"י סיבה אחרת הוא רק פטור. ע"ש.

⁶⁴ ברש"י סוכה כו, א ד"ה מצטער — שהסוכה מצערותו. אבל פשיטא שכוונתו להשיבה בסוכה (שהרי הצער אין צ"ל מגוף הסוכה עצמה. וראה צפ"ע"נ שם), וכלשונו שם לפני"ו (כה, ב ד"ה צערא דממילא). שהסוכה מצערותו כגון חמה או צינה או סירחא בדברים שסיכך בהן" (והרי „חמה או צינה" אינן מהסוכה עצמה ורק גורמות שהישיבה בסוכה תהי' בצער).

⁶⁵ ב"ב עה, א. יל"ש אמור רמז תרנג (בשם הפסיקתא. והוא בפסיקתא דר"כ (הוצאת באבער) פסקא אחרייתא דסוכות).

⁶⁶ כידוע דסוכה היא דוגמת תיבת נח (ד"ה כי פדה לאדה"ז — סה"מ אתהלך לאזניא ע' נז, ועם הגהות — אוה"ת נח תרסט, ב ואילך. וראה שם תרלח, ב. המשך וככה תרל"ז פצ"ה צו. ועוד) שבה ה' מעין השלום דלעתיד. וראה ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו פ"ד (סה"מ — מלוקט ח"א ע' קעז"ח).

הושענא רבה

שבעת ימי החג זכר למקדש אלא ביום השביעי בלבד הוא שנוטלין אותה בזמן הזה⁶. ד.ה. אז אין די פריערדיקע ימי הסוכות אין בכלל נישטא דער ענין פון „ערבה“.

ב. נאך אז ענין מיט וועלכן הושענא רבה אין אויסגעטיילט לאחרי החורבן:

מ'האט מדייק געווען אין קביעות החדשים, אז הושענא רבה זאל נישט אויספאלן בשבת: בשעת מ'האט געזען אז יום ערבה וועט אויספאלן בשבת פלעגט מען מעבר זיין איינעם פון די חדשים כדי אז הושענא רבה זאל זיין ביום אחד (לאחר השבת) און מ'זאל נישט דארפן מבטל זיין נטילת ערבה, און ווי עס שטייט אין ירושלמי⁷: „ר' סימון מפקד לאילין דמחשבינן יהבון דעתכון דלא תעבדין לא תקיעתה בשבת ולא ערבתא בשבתא ואין אדחקתון עבדון תקיעתה ולא תעבדון ערבתא“.

און אזוי אין אויך נאכדעם (ווען מ'האט נישט מקדש געווען עפ"י הרא"י) ווען די קביעות החדשים אין על פי החשבון, אין דאס אויסגעטיילט באופן

א. פון די ענינים אין וועלכע הושענא רבה אין אויסגעטיילט פון די אנדערע ימי הסוכות:

(א) בכל ימי הסוכות האט מען מקיף געווען דעם מזבח בלויז איין מאל, אבער בהושענא רבה — זיבן מאל³.

(ב) בכל ימי החג אין זקיפת ערבה בצדי המזבח געווען נאך ווען ס'איז חל באחד מששת ימי החול, „חל יום שבת להיות בתוך החג אין זוקפין ערבה אלא אם כן חל יום שביעי להיות בשבת זוקפין אותה בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה“⁵.

דאס אלץ אין בזמן המקדש. בזמן הזה אבער „אין נוטלין אותה (די ערבה) כל

(1) בפרטיות ע"ד הושענא רבה ודיניו — ראה אנציקלופד" תלמודית בערכו. וש"נ.

(2) אם ענין זה שייך למצות ערבה תלוי לכאורה בהשקפה והמחלוקת אם מקיפין בערבה או בלולב — סוכה מג, ב (וברמב"ם (שבהערה הבאה) שהוא בלולב). וראה בפרטיות בהנסמן באנציקלופד" תלמודית שם ס"ב.

(3) משנה שם מה, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז הכ"ג.
(4) ל' המשנה (סוכה מה, א „זוקפין אותן כו") והרמב"ם שם הכ"א (זוקפין אותן . . זוקפין ערבה). וראה סוכה מג, ב — מחלוקת אם ערבה בזקיפה או בנטילה, ובתורה זוקפין (שם מה, א) דלמ"ד בנטילה — זוקפין אותן אח"כ.

(5) לשון הרמב"ם שם — ממשנה סוכה מב, ב; גמרא שם מג, ריש ע"ב. ובגמרא שם „כדי לפרסמה שהיא מן התורה“ — ראה פרש"י שם (ובריטביא שם: לפי שהבייתוסים חולקין בדבר שאינה מפורשת בכתוב כו. ועיי"ש להלן בריטביא ד"ה ופרקינן דלא איקלע). ובפיה"מ להרמב"ם סוכה פ"ד מג „כדי לפרסמה וידעו שהיא חובה וכך אמרו כדי לפרסמה שהיא מן התורה“. וראה רבינו מנחם לרמב"ם שם הכ"א. ואכ"מ.

(6) ל' הרמב"ם שם הכ"ב. ולהעיר שהרמב"ם כתב ע"ד נטילת ערבה בזמן הזה זכר למקדש בהמשך (אותה) ההלכה אודות נטילת ערבה (במקדש) בשבת. וראה ב"י ולבוש או"ח סתרס"ד (ס"ב) הטעם שקבעו יום ז' לערבה, מפני שגם במקדש ה' יום זה יותר מיוחד לערבה, שהיו נוטלין אותה גם כשחל בשבת.
(7) סוכה מג, ב. וברש"י ותוס' שם ד"ה לא איקלע.
(8) סוכה פ"ד סה"א — הובא בתוס' שם (בשינוי קצת).